

TEKSTİL SEKTÖRÜNDE ÇEVRE AKIMI: EKOLOJİK TEKSTİL

Hande UZUNOĞLU

Dünyada ve Türkiye’de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörleri

Tekstil ve konfeksiyon sektörleri dünyada sanayileşme adımlarının atılması ile birlikte gelişmeye başlamıştır. Emek yoğun bir sektör olması nedeniyle pek çok kişiye istihdam kapısı olmuştur.

Dünya genelinde ticaretin artması, teknolojik gelişmeler ile birlikte tekstil ve konfeksiyon sektörlerinde rekabet günden güne artmaktadır. Dünya genelinde otomotivden sonra en fazla ihracatın yapıldığı sektörler tekstil (211 milyar dolar) ve konfeksiyon (316 milyar dolar) sektörleridir.

Tablo 1. Dünya İhracatında Temel Ürün Grupları (2009)

	Tarımsal Ürünler	Yakıt ve Maden Ürünleri		İmalat Ürünleri						
		Toplam	Yakıt	Toplam	Demir ve Çelik	Kimyasal Ürünler	Ofis ve Telekomü. Ürünleri	Otomotiv Ürünleri	Tekstil	Konfeksiyon
Değer (milyar dolar)	1.169	2.263	1.808	8.355	326	1.447	1.323	847	211	316
Dünya Ticaretindeki Payı (%)	9,6	18,6	14,8	68,6	2,7	11,9	10,9	7	1,7	2,6

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Ticaret İstatistikleri, 2010

Dünya tekstil ve konfeksiyon sektörlerinde önemli bir aktör olan Türkiye de güçlü rakipleriyle mücadele etmektedir.

Ülkemizde tekstil ve konfeksiyon sektörleri yarattığı istihdam, üretim ve diğer sektörlerle olan etkileşimi bakımından sanayinin önemli dallarından biridir.

Ülkemiz 2009 yılı tekstil ihracatında Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, Çin, ABD, Kore ve Hindistan’dan sonra gelmekte olup konfeksiyon ihracatında AB ülkeleri ve Çin’in ardından üçüncü en büyük ihracat ülkesi konumundadır.

Dünyada tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin seyrinin Batı'dan Doğu'ya doğru kaydığı gözlemlenmekle beraber, Türkiye de sahip olduğunu konumunu bir avantaj olarak değerlendirip dünyada tekstil, konfeksiyon sektörlerinden önemli bir pay alma hedefindedir.

Bunun için de yeni rekabet yöntemleri geliştirilmeli, markalaşmaya, yeni ve farklı ürünlere öncelik verilmelidir. Ayrıca tekstil ve konfeksiyon sektörlerine verilecek teşvikler ile üretimin artırılması hedeflenmelidir.

Sadece doğu illerinde değil Türkiye genelinde tekstil üretim merkezlerinin kümelenmesi için de çalışmalar yapılmalıdır.

Tekstilde Çevre Akımı: Ekolojik Tekstil

Dünyada hızlı tüketim ile birlikte çevre kirliliğinin artması küresel iklim değişikliklerini beraberinde getirdi. Kaldı ki bu yıl dünyada daha önce hiç görülmemiş doğa felaketleri yaşandı.

Aynı zamanda sanayileşmenin de hız kazanmasıyla kaynakların tüketimi ve atık üretimi hızla artıyor.

Bu durumda pek çok ülke ve devlet gelecekte büyük bir felaket (susuzluk, kıtlık vb...) ile karşı karşıya kalmamak için gerekli önlemlerin şimdiden alınması için çaba gösteriyor.

Şirketler de sosyal sorumluluklarının bir gereği olarak; geleceğe daha yaşanılabilir bir dünya bırakmak için şirket politikalarında çevre konusuna daha fazla yer vermeye başladı. Artık faaliyetlerini çevreyi daha az kirlletici şekilde planlıyorlar, çevre politikaları oluşturuyorlar, halkı bilinçlendiren duyurulara ve reklamlara daha fazla para harcıyorlar.

Her ne kadar bu çalışmalar yüksek maliyet gerektirse de, gelecekte daha büyük sorunlar yaşanmaması için bu tür harcamalardan ödün verilmemesi gerekiyor.

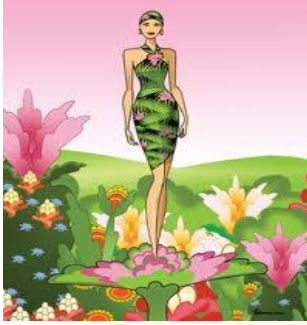
Bu bilinçlenme ile birlikte; dünyada pek çok sektör çevre dostu ürünlerin üretimine ağırlık vermeye başladı. Artık "Organik" ve "Ekolojik" terimleri hayatımızın her alanına giriyor.

Başlangıçta organik ürün üretimi ve kullanımı daha çok tarım ve gıda maddeleri sektörlerinde oluşurken artık tekstil, kozmetik, deri, mobilya gibi sektörlerde de ekolojik üretimler yoğunlaşmakta.

Bu sektörlerden birisi de tekstil sektörü.

Her ne kadar zararsız gibi gözükse de, tekstilde kullanılan ve organik olmayan hammaddeler hem çevreye hem de insan sağlığına zarar veren özellikler barındırıyor. Örneğin pamuğun ekiminde kullanılan böcek ilaçları, kumaşın renklendirilmesinde kullanılan boya maddeleri ve diğer kimyasallar vb...

Kimyasal boyalar insan ve çevre sağlığı açısından oldukça zararlı. Özellikle ucuz tekstil ürünlerinde kullanılan boyalarda kanserojen riski yüksek. Bu tür boya maddeleri içerisinde ekolojik olanları da var ve kullanımı gittikçe yaygınlaşıyor.

Çevre ve insan sağlığına uygun tekstil üretimini esas alan **Ekolojik Tekstil** kavramı 1990'lı yılların başında ortaya çıktı.

Ekolojik tekstil veya eko tekstil; elyaf halinden bitmiş halde ürün oluncaya kadarki tüm işlem basamaklarında çevre gözetilerek üretilmiş, kullanım aşamasında kullanıcıya zarar vermeyen ve kullanıldıktan sonra atılacak olan ürünün tekrar geriye kazanılır olması (recycling) veya çevreye zararsız ürünlere dönüşebilen ürün demektir.²

Öncelikle Avrupa Birliği ülkelerinde gelişen bu kavram bilinci kitle iletişim araçlarının da etkisi ile kamuoyunun gündeminde yer almıştır. Bunun sonucu olarak da özellikle Avrupa ülkelerinde gittikçe daha çok sayıda kişi ve kuruluş tekstil ürünlerini ekolojik açıdan değerlendirmeye başlamıştır. Bu eğilimler sonucunda bir çok ülkede tüketiciler gerek üretim aşamalarında gerekse kullanım sırasında çevreye ve insanlara zarar vermeyen malzeme ve yöntemlerle üretilen, atık durumuna geldiğinde ise yine çevreye ve insanlara zarar verilmeden yok edilebilen tekstil ürünlerini, kısacası ekolojik tekstil ürünlerini tercih etmeye başlamışlardır.³

Ayrıca bu alanda özel çevre etiketleri oluşturulmuştur. En yaygın kullanılanı ise "Eko-Teks 100"dür.

Bu standartlar, 1994 yılında Avusturya Tekstil Araştırma Enstitüsü (ÖTİ) ile Honenstein Araştırma Enstitüsü (FIH), "International Association for Research and Testing in the Field of Textile Ecology" (kısaca Eko-Tex) birleşmesi sonucunda oluşturulmuştur.

Bu etikete sahip olan ürünler insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyen ürünler ile ilgilidir. Adından da anlaşılacağı gibi bu etiket sadece tekstil ürünleriyle ilgilidir ve tekstil üretim sürecinin çevreyle ilgili yönünü ele almaz. Eko-Teks 100 standardı, tekstilde Eko-Teks işaretinin kullanım yetkisinin verilmesine ilişkin genel koşulları belirlemektedir. Eko-Teks 100 standardı genel koşulları belirlemesine rağmen, Eko-Teks standartları belli madde veya ürün gruplarının yanı sıra, test metodları için de belli koşullar sağlamaktadırlar.⁴

² Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Ekoloji ve Ekolojik Etiketler, İTKİB Ar&Ge ve Mevzuat Şubesi, Mart 2005

³KURTOĞLU Nurcan, ŞENOL Duygu, Tekstil ve Ekolojiye Genel Bakış, Karsinojen ve Allerjik Etki Yapabilen Tekstil Kimyasalları

⁴ Dış Ticaret Müsteşarlığı, Teknik Düzenlemeler, Çevre

<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=184&icerikID=283&dil=TR>

Bu standartlarda zararlı maddelerin sınır değerleri ve koşulları sıkı bir şekilde belirlenmiş olup, inceleme kriteri ve sınır değerleri tekstil ürününün kullanım amacına bağlıdır. Örneğin, bebek kumaşlarındaki inceleme kriteri ve sınır değerleri döşeme örtüleri veya perdeler göre çok daha sıkı hazırlanmıştır. Kontrol ve analizler Hohenstein Araştırma Enstitüsü ve birliğe dahil enstitülerce yapılır ve 1 yıl geçerli olmak üzere etiketi kullanım hakkı verilir.⁵

Bu gelişmelere bağlı olarak, başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere gelişmiş ülkelerde çevre dostu ürünlere yönelik bir talep artışı bekleniyor.

Tüketicilerin bu ürünlere olan talebinin artması ile birlikte firmalar da organik üretime ve ekolojik çalışmalara yöneliyor. Prada, GAP, Puma, Adidas, Nike, Marks&Spencer gibi tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin baş aktörleri çevresel çalışmalara imza atıyor.

Örneğin; İngiltere'nin perakende devi Marks&Spencer 2007 yılında başlattığı "Plan A" projesi ile bir sosyal sorumluluk projesi başlattı. Bu projenin temel prensipleri iklim değişikliği, geri dönüşüm, organik üretim, adil ticaret ve sağlıklı bir hayat felsefelerinden oluşuyor. Proje yalnızca İngiltere'de değil firmanın faaliyette olduğu her ülkede büyük destek görüyor.

Bu durum yakın zamanda ekolojik tekstilin büyük bir pazar haline geleceğinin önemli bir habercisi.

Ekolojik ve organik ürünlere yönelim; çevre kirliliğini azaltmayı; tüketici sağlığı ile birlikte tekstil ve konfeksiyon sektörlerinde çalışanların sağlık koşullarını da ciddiye alarak çevre dostu üretimi hedefliyor.

Aslında Türkiye ekolojik tekstil kavramına çok uzak değil. 1990'lı yıllarda ülkemizde ekolojik pamuk, iplik ve kumaş üretimine başlanmıştı. Dış pazarların talebine bağlı olarak ülkemizde ekolojik ürünlerin üretimi giyimden ev tekstiline kadar uzanıyor.

Örneğin; tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin temel hammaddesi olan pamuğun organik üretimi son yıllarda artarak 2008 yılında 68.000 tona ulaşmıştır. Bu pamuğun büyük bir kısmı Harran Ovası'nda bir kısmı da Ege'de üretilmekte.

Türkiye'de ekolojik/organik tekstil üretimine yönelen firmaların sayısı da günden güne artıyor.

Mavi Jeans bunlardan birisi. Dünyanın sayılı firmaları arasına girmeyi başaran Mavi Jeans bir organik koleksiyon çıkarttı. Bu koleksiyondaki ürünler yüzde 100 organik Ege pamuğundan üretiliyor.

⁵ Dış Ticaret Müsteşarlığı, Teknik Düzenlemeler, Çevre

Bir diğer Türk markası olan Yeşim Tekstil ise çevreye duyarlı projeleri ile tanınıyor. Yeşim Tekstil'in üretimde kullandığı tüm malzemeler çevreye zarar vermediği uluslararası belgelerle ispatlanmış olan firmalardan satın alınıyor. Ayrıca yarattığı Yeşim Recycle markası ile pamuklu kumaşta geri dönüşümü uygulayan ilk firma oldu.⁶

Firma aynı zamanda Eko-Teks 100 standardı belgesine sahip.

Dünyadaki çevre akımı ile hareketlenen sektörlerin başında yer alan tekstil sektöründe kullanılan üretim teknolojileri ve yöntemleri sayesinde, daha az doğal kaynak kullanılarak ve daha az atık üretilerek üretim yapılması hedefleniyor.

Moda tasarımcıları bile, yarattıkları modellerde ekolojik ürünleri tercih etmeye başladı.

Elbette bu akımın yaygınlaşmasında çevre bilinci ile hareket eden tüketiciler büyük rol sahibi.

Bilinçli tüketici, kirlettiğimiz çevreyi ve bozduğumuz doğal dengeyi kurtarmak için yedikleri ve içtikleri kadar giydikleri kıyafetlerin de çevreye zarar verip vermediği konusunda duyarlı davranıyor.⁷

Ekolojik ürünlere olan talep arttıkça bu alandaki yatırımlar da artacaktır.

Öte yandan sanayileşme ile birlikte çevreye uygun üretim standardının zorunlu hale getirilmesi gerekiyor. Üretimlerde çevre girdi ve çıktısı da önemle izlenmeli.

Sahip olduğu kaynaklar göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye de organik ürünler konusunda marka olma yolunda ilerlemeli ve bu pazardan pay almalıdır.

Özellikle organik pamuk açısından önemli bir avantaja sahip olan Türkiye bu avantajını kullanarak pazardan büyük pay kapabilir.

Kaynaklar

- Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Ticaret İstatistikleri, 2010, http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm, 30.12.2010
- T.C. Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı, Organik Tarım Üretimi, http://www.tarim.gov.tr/uretim/Organik_Tarim,Organik_Tarim_Statistikleri.html, 28.12.2010
- Tekstil ve Konfeksiyonun Hammaddesi Pamukta Yerli Üretim Avantajı Kaybediliyor, <http://www.tekstilisveren.org/content/view/251/38/>, 31.12.2010

⁶ Yeşim Tekstil:Adı Çevreyle Anılıyor, TİMREPORT, s.95

⁷ Artık Moda Olan Her Şey Çevre Dostu Tekstil Ürünleriyle Üretilmeye Başlandı, <http://www.molstores.com/moda-16-18-artik-moda-olan-her-sey-cevre-dostu-tekstil-urunleriyle-uretilmeye-baslandi.html>

- Artık Moda Olan Her Şey Çevre Dostu Tekstil Ürünleriyle Üretilmeye Başlandı, <http://www.molstores.com/moda-16-18-artik-moda-olan-her-sey-cevre-dostu-tekstil-urunleriyle-uretilmeye-baslandi.html>, 30.12.2010
- Marks and Spencer Türkiye, http://www.marksandspencer.com.tr/Plan_A, 30.12.2010
- Yeşim Tekstil:Adı Çevreyle Anılıyor, TİMREPORT, 15 Ekim-15 Kasım 2009, Sayı: 57
- KURTOĞLU Nurcan, ŞENOL Duygu, Tekstil ve Ekolojiye Genel Bakış, Karsinojen ve Allerjik Etki Yapabilen Tekstil Kimyasalları, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, Kahramanmaraş, <http://fmd.ksu.edu.tr/sayi/71/71.26-31.pdf>, 29.12.2010
- Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Ekoloji ve Ekolojik Etiketler, İTKİB Ar&Ge ve Mevzuat Şubesi, Mart 2005
- İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçıları Birlikleri, Hedef Dergisi, Sayı:198, 2010
- Dış Ticaret Müsteşarlığı, Teknik Düzenlemeler Çevre <http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=184&icerikID=283&dil=TR>